

05

M. de.

U. q. 19, 3

18
QUÆSTIONUM
POLITICOBELLICARUM

DECURIA,

QUAS

DEO OPT. MAX. ASPIRANTE,

Consentientibus Superiori-
bus in incluta Salana,

Sub Præsidio

M. CHRISTOPHORI STÖLTZERI ISLEBIENSIS,

Loco Valedictionis

examandas proponit

Hans Heinrich Wittschesall Nob. Hetrusc.

JENÆ
LITERIS WEIDNERIANIS.

ANNO CHRISTI

M. D. C. XV.

*Antiquâ generis profapia, variarum rerum
usu & experientia, omnig. virtutum genere Nobilissimâ,
Strenuis & Eximjs Viris,*

**DN. JOBST von Abdelepschen /
Celsissimo Duci Brunsvi-**

**centl. à consiliis intimis & Sa-
trapæ Eminentissimo,**

**DN. JOHANNI à Tettenborn in grossen Wâche
Jungen / Serenissimo Saxonix Electori à
consiliis appellationum, &c.**

Fautoribus meis omni observantia colendis,

**Hoc exercitiolum debita animi devotione
dicat & offert**

Hans Heinrich Witzschefahl.

An bellum iuste geratur utrinque?

Belli *ἔργον* variè torquent Critici, modò enim per *ἀλλόφρον* dicunt, quasi minime bellum; modò à bellua, quia bellum sit indignum hominibus, & quia Natura feras armasse videtur potius ad prælia & concertationes cornibus, robore, celeritate, non hominem, cui Cic. *l. offic.* suffragari videtur.;

Temerè in acie versari, & manu cum hoste configere, immane quiddam & belluarum simile est; Propius tamen aliquantò ad rem videtur accedere Scal. lib. 3. *poët.* c. 89 ubi à voce Duellum oriri asserit, quia scilicet initio concertatio saltem fuit inter duos; nam licet multi sint milites, duæ tamen partes sunt, & inter duos tantùm primum bellum fuit, ac quemadmodum *dis*, bis, duc num, donum, bonum, sic duellum, bellum. Inde quos nos hostes appellamus, eos veteres perduelles appellabant, per eam adjectionem iudicantes, cum quibus bellum esset, ubi Scipio Gentilis, Non simpliciter bellum, sed pertinax, id enim particula Per significat, autore sexto Pompeio. Cumq; bellum sive duellum sit duorum, controvertitur: An ambæ partes iuste belligerent? & id quidem à quibusdam magni nominis viris asseritur, cuius sententiæ rationes asseruntur 1. ab etymo: Quia hostes ab eo dicti, quod utraque pars à quo iure pugnet, hostimentum secundum Nonium Marcellum aquamentum est, hinc hostimentum beneficii pensatio, 2. Quia quilibet in liberali causa conventus de statu suo transigere potest. 3. Duo corâ iudice litigantes ante latam sententiam iuste agunt, iuste excipiunt. 4. Jure Rom. statuitur, ut, qui capti à suis hostibus essent, servitutis iure attingerentur, quia autem Romani semper iusta prælia movent, & si viceversa concertationes iniuste prælia agitant, cur igitur quos capiunt, servos suos faciunt, eorumque dominium nanciscuntur? & praterea secundum Baldum nemo debet jus suum indiscussum relinquere, sed tentanda, quæcunque tentari possunt. Imò bellum iustum esse po-

test ex una parte verè, ex altera per ignorantiam justam, ut ecce Dei voce justè Judæi bellum contra Cananæos moverunt, & justè Cananæi repellabant quoque Judæos, ignari vocis divinæ, & se defendentes, & præterea unum non desinit esse justum, licet alterum sit magis justum: recipiunt enim virtutes magis & minus, & virtutis medium aliquam habet latitudinem, non in puncto versatur.

Verùm enim verò quod pace tantorum virorum ego puto dixerim, licet illi plus justitiæ ponant in opinione, quàm in veritate, attamen plus ponimus in veritate quàm in opinione, nam non statim quod videtur esse justum, etiam justum est: *ἐν Πάσῃ στα, καὶ ψαδὴς, & γίνεσθαι δόξα καὶ ἀληθὴς ἔ ψευδὴς*, dicit Philosoph. 3. de anim. text. 157. Loquimur autem hîc de tali re, quam una pars justè petit, deinde de vera, non imaginaria justitia, unde: Ubicunque sunt partes duæ controversentes de unica unius causæ justitia, ita ut res quæ venit in controversiam, unam partem justè, alteram injustè spectet, ibi etiam una pars justè, altera injustè agit. Atqui belligerantes sunt tales partes. Ergò. Non a. decisio causarum facit, ut causæ sint justæ, sed id agit, ut justitia causæ, quæ latebat, magis emineat, unde l. 1. §. 7. ff. de just. & jur.] Cui ideo Sacerdotes justitiæ appellantur, ut æquum ab iniquo separent, quomodo autem? non quatenus iniquum apparens, aliàs seipso ab æquo separatum est, sed quia sæpè iniquum pro æquo venditur, ideoque talis requiritur separatio. Quomodo v. ignorantia injustæ actionis actionem justam faciat non video. Joh. 16. v. 2. dicit Christus ad discipulos: Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur, obsequium se præstare Deo: quæro: An justè ille agat, qui arbitrat se justè interficere sanctos? Ideoque 1. in primo arg. periculosa est argumentatio ab etymo, quò plus valere putamus definitionem, hostis, l. 24. ff. de capt. & possim. rev. & l. 118. ff. de verb. signif. propositam. In secundo, quia nulla est connexio, respondere nolumus. In 3. est falsa hypothesis. Quod v. attinet quartum, rum in illo quoque nulla est sequela, nam quia bella ex jure gent. suam deperere originem, per l. 5. ff. de just. & jur. & §. jus autem gent. Instit. de jur. nat. gent. & civ. ideo ob illam peculiariter rationem concessa est servitus, quòd existimaretur, factus esse
hominem

hominem captivum, cujus vitæ necisque potestas penes victorem erat, servire, & in statum servilem deducere, nec hoc ex bellis quibusvis, sed quæ fiunt cum hostibus, l. 2t. ff. de capt. & postl. puta cum Turcis; quis autem concedet Turcas justè belligerare: si hic justitiæ libram ad manus sumimus, scilicet sicut Julianus Apostata justè invehebatur in Galilæam. Libenter autem concedimus, virtutes recipere magis & minus, respectu subjecti, interim autem magis & minus non variat rei speciem, ideoque semper manet quæstio, an justè. Quomodo verò Cananæi justè militaverint contra Judæos ob ignorantiam vocis divinæ, dicere nequimus, putarem quod, quicumque voci divinæ licet ignoranter resistit, injustè resistat. Reliqua plura ob paginæ angustiam reservamus conflictui, & ulterius quærimus:

II.

*Positè Princeps Christianus sine peccato
conscribere milites ex populo
infideli?*

Hic in dubio minimè positum volumus, amicitiam & conversationem, usque ad aras tamen, cum iis coli posse, qui magis à vera & sincera deviant religione, qualiter Abraham commoratur apud Ægyptium Pharaonem famis tempore, Genes. 12. Isaac vivit cum Abimelecho Philistæo, Gen. 26. Salomon cum Hiram Rege Tyrio singulariter colludit, cum quo amicus fuerat David omni tempore, 1. Reg. 5. v. 1. Verùm an licet superaddere aliquid illi conversationi & pro defensionibus, talibus viris uti belli tempore, magis quæritur? Affirmantium quidam, quidam in negantium eunt sententiam. Illorum sunt hæc. 1. Paulus ut ad sui defensionem provocaret Phariseos, dixit se Phariseum, Act. 23. v. 6. ibidemque Tribuni militibus se defensum cupit. Abraham cum Escol & Aner fœdus habebat, Genes. 13. 1. Maccab. 8. Judæi fidei pugiles pacto se adiungunt Romanis hac ratione: si institerit bellum Romanis prius, v. 24. auxilium feret gens Judæorum, v. 25. si genti Judæorum acciderit bellum, adjuvabunt Romani ex animo, v. 27. II. Producent & hæc: Quia

Quia quod quis ob tutelam sui corporis fecerit, jure fecisse existimatur, l. 3. ff. de just. & jur. præcipue si se aliter tueri nequit, l. 45. §. qui cum aliter, ff. ad l. Aquil. veletiam si justè timer, quod se aliter tueri non potest, l. 49. ff. eod. præterea ignoscitur illi, non solum qui aggressorem, sed quemcumq; alium in dubio vitæ discrimine constitutus occiderit, l. 2. C. ad Leg. Corn. de sicar. arg. l. 29. §. item Labeo, ad l. Aquil. & ignoscendum ei, qui qualiter qualiter sanguinem suum redimere, voluit, l. 1. ff. de bonis eorum. qui ante sent. vel mort. & alia plura. Negantium verò hæc. 1. Quia non arandum cum bove & asino simul, Deut. 22. vers. 10. 2. Quia nulla communicatio lucis & tenebrarum. 3. Quia nullus consensus Christianorum cum Christi persecutoribus. 4. Homines diversæ professionis in uno negotio non sociandi, c. in nova 16. q. 7. 5. Quia si frater, qui Ecclesiam non audit, debet esse alienus, Ethnicus & Publicanus, quanto magis alienus erit infidelis? 6. Quia non orare licet cum schismaticis & hæreticis secundum Augustinum, c. non licet, 1. q. 1. quomodo ergò pugnare licebit? 7. Si secundum Augustinum satius est mori fame, quam idolothytis vesci, c. sicut satius 32. q. 4. multò satius erit injuria opprimi, quam vindicari aliquo hæretico vel infideli. 8. Quia Imperatorum & aliis constitutionibus disparis fidei hominum à nobis consuetudo & contubernium eliminatur, per l. 6. C. de jud. & cœlic. 9. Quia sæpè malorum confortia etiam bonos corrumpunt. Quod autem hæc negantia & alia præter hæc allata complura attinet, ea simpliciter ita stare non posse animadvertimus. Et quidem primum argumentum si ita formatur: Qui differunt tanquam bos & asinus, non possunt simul arare, sive quidvis agere. Fideles & infideles differunt tanquam bos & asinus, E. Ibi negamus minorem, nam primò quidem non simpliciter dicimus, quosvis obvios in defensionem vocandos, sed eos demum, de quorum fide & constantia certi sumus, qui sanè quatenus in fide illa politica & cœdere publico conveniunt, non differunt tanquam bos & asinus, sed maxime sunt unum. In secundo committitur fallacia à dicto secundum quid ad d. simpl. nam ibi intelligitur lux & tenebræ spirituales, imò si ita simpliciter accipi deberet, nec ipse Christus debuisset lucere in tenebris. Ad 3. est revera consensus sed politis-

politicus, non spiritualis, sicut Abraham habebat fœdus cum
Escol. Ad 4. Ibi de hominibus diversa professionis, si omninò
valeret argumentum, tamen milites qua milites non sunt di-
versa professionis, sed unam eandemque habent, militantes
sub uno vexillo. In 5. est peculiaris sermo de excommunicatio-
ne, sed est iterum fallacia secundum quid, nam eatenus revera
conveniunt talis frater & Ethnicus, quatenus nullam habent
participationem Ecclesie, & hæc est inimicitia spiritualis, quan-
do igitur Christus dicit; sit tibi tanquam Ethnicus & Publica-
nus, intendit, quod ita eum habere debeas tanquam membrum
spiritualis corporis putridum & foetidum, quod est abscissum,
longe verò quoque alia est ratio in tali excommunicato, qui
traditur etiam Satane in interitum carnis, ut spiritus salvus sit
in die Domini Jesu, 1. Cor. 5. v. 5. In 6. negatur major, quæ ita
erit, cum quibus non licet orare, cum iis non licet pugnare,
nam à precibus conjunctis ad pugnam non valet consequentia,
Abraham non orabat cum confœderatis. In 7. negatur, quod
ita quasi idolothytis vescamur, conversantes cum illis, qui sunt
idololatæ, nam aliud est idoli cultus, aliud persona contamina-
ta, quæ colit idolum, nam non statim, qui colit idololatram, co-
lit idolum, sicut viceversa qui colit verum Deum colentem ve-
rè, non statim colit ipsum Deum verum verè. Contra 8. militat
Paulus 1. Cor. 7. v. 12. & 13. ubi conceditur matrimonium inter
fideles & infideles. In nono committitur fallacia accidentis,
nam ibi est socius & commilito usq; ad aras. Quod v. tanto pe-
rè vitio verteretur, si quis militaret ope infidelium contra fide-
les, dicimus quidem hoc temerariè minus fieri debere, nisi in
extremo casu necessitatis, ubi locum habent argumenta affir-
mantia suprâ adducta, & hac ratione impugnantur.

Christiani non quæ Christiani, sed quæ hostes,
quibus aliter resisti minus poterat.

Verùm:

An

*An fidelis & Christianus potest
sequi bellum infidelis?*

Et illud affirmat Ambrosius dicendo: Julianus Apostata habuit sub se Christianos milites, quibus cum dicebat, Producite arma pro defensione Reipublicæ, obediebant ei, cum autem diceret eis, producite arma in Christianos, hinc cognoscebant Imperatorem cœli, August. lib. 22. contra Faustina. c. 75. Vir justus, si sub Rege, etiam homine sacrilego militet, recte potest illo jubente bellare, si vice pacis ordinem servans, quod jubetur, vel non esse contra Dei præceptum, certum est, vel utrum sit certum non est, ita ut fortasse reum faciat regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi, unde hîc & alibi videre est. Patres hos & alios affirmativam concedere certo quodam respectu, sc. quando in causis Reipublicæ infidelis agit, secus verò si contra Christianos, nam in id idem August. sermon. 6. de verbis Domini: Qui resistit potestati Dei, ordinationi resistit, sed quid si illud jubeat, quod non debeas facere? Hîc sanè contemne potestatem, timendo potestatem. Ipsos humanarum legum gradus advertite, si aliquid jusserit curator, nonnè faciendum est? tamen si contra Proconsul jubeat, non utique contemnis potestatem, sed eligis majori servire. &c. In contrarium militat exemplum Josaphat 2. Paralip. 19. v. 2. cui, Regi Achab impio auxilium ubi præstiterat in bello, occurrit Jehu dicens: Impio prabes auxilium, & his, qui oderunt dominum, amicitia jungeris, & idcirco iram Domini merebaris, & edictum Gregorii III. c. nos sanctorum, & Urbani II. c. juratos milites 15. quæst. 6. Domino excommunicato obligatos non solum à sacramento fidelitatis absolvit, sed insuper illi fidelitatem servare prohibent, idem etiam fit in tit. hic finitur lex in consuet. feud.

Verùm quanquam hîc responderi poterat, non simpliciter improbari ita factum Josaphat, sed ideo, quia Achab Pseudoprophetarum persuasionibus seductus contra Michæ admonitionem irrationabiliter in Syrios invehebatur, ideoq; improbari factum.

factum Josaphat, quod unâ cum impio abierit, licet Dominus aliud per Micham annunciatet. Capitula verò allata, quod non simpliciter absolvant obligatos à defensione, sed saltem si dominus excommunicatus velit bellum offendendi gratia suscipere: nam in dicto capite hic finitur, potest extrui argumentum: sicut vasallus juvare potest Dominum irrationaliter Gvrram. facientem, ita quoque excommunicatum juvare potest, jam verò licet non offendendo, tamen defendendo Dominum contra alium servire potest. Ergò etiam ita excommunicatum juvare potest. Licet, inquam, ita responderi poterat, tamen necessaria hîc addenda est distinctio, aut enim singularis quædam pactio intercedit inter fideles & infideles, tunc omninò quis Christianus cum infidele vel hæretico in militiam abire tenetur, sicut Judæi ex pacto juvabant Romanos, i. Maccab. 8. imo vel hosti data fides servanda, ut infrà fusiùs. Vel aliquis est subditus Domini infidelis, tunc etiam illum juvare tenetur, quia ibi locum habet illud Roman. 13. vers. 2. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Sin nullum horum, non. facile militare potest, puta, si miles Christianus contra Persas juvaret Turcam, malè ageret, cùm defensione juvaret illum, qui ipsos Christianos de medio tollere studet. Ideoque cautè hîc militandum.

IV.

An subditi de suo comparare debent spectantia bellicum apparatus?

Duplici ratione per juramentum quis venire potest in potestatem, vel ratione feudi, & tunc tanquam vasallus, vel ratione jurisdictionis, & tunc tanquam subditus, nisi forsitan adjici possit tertius modus, scilicet per juramentum assicurationis, in eo, qui sperat successionem. Uterque autem,

B

ita

ita cadit in potestatem sui domini, ut illum re, quantum juvare potest rejuvet, præcipuè contra hostes aut inimicos, de nov. form. fidelit. & c. hinc fuitur lex. Videbatur quod minus, quia sicut non videtur subditus promississe contra seipsum, nec etiam contra suos, quorum injuriam possit propulsare, argum. l. lex Cor. ff. de injur. nec contra propriam patriam, argum. l. minimè, ff. de relig. & sumt. fun, ita etiam non videbatur promississe contra rem propriam. Imò cum hac ratione agant subditi quasi servi officium, servum autem tenetur alere dominus, per l. cum plures, §. cum tutor, ff. de administratione tutorum. Sed quod Domino teneantur præstare operam subditi, ita ut de suo comparent necessaria, probari potest ex hoc, quod ubi quis servit impellente juris necessitate, tunc debet propriis impensis servire, quod etiam postea probatur argum. l. suo victu, & l. quod nisi, ff. de oper. libert. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 66. num. 10. Rosenth. c. 8. conclus. 22. num. 1. & quidem ita, ut nec Dominus teneatur ad restitutionem, si aliquid subditus perdiderit, l. 2. §. si conservaris, ff. ad l. Rhod. de jactu, l. si ut certò, §. planè, ff. commod. l. inter causas, §. non omnia, ubi Bart. & Dd, ff. mandati, l. contractus, vers. animalium, ibique Dd, ff. de R. J. l. quod nisi de oper. libert. Et id quidem tam diu stare quit, donec consuetudo suberit in contrarium, quia contractus censetur secundum illam celebratus, l. semper in stipulationibus, ff. de R. J. & quælibet dispositio recipit interpretationem à consuetudine, principaliter etiam debet includi hoc, si feudum, vel illud ipsum, de quo subditus suppeditare potest, sit opimum, sit opulentum, sit pingue, secus si tenue atque ad sumtus faciendos non sufficiens, tunc enim Dominus ipsi sumtus atque expensas, quas in servitia Domini facit, solvere secundum communem Dd. sententiam debet, Bart. l. Maxia, §. fin. ff. de ann. legat. Alvar. & Præpos. c. 1. in prin. de nov. form. fidelit. Alex. l. recusare, §. si quis alio, n. 4. ff. ad Sctum Trebell. Jas. §. libertus, num. 28. Zas. in tract. feud. 7. part. num. 44. Præpos. §. similiter, argum. l. suo victu 18 l. aut certè 19, & l. pen. ff. de oper. libert. Quid autem si subditus fuerit de prædatus in ditioe Domini à latronibus, quos eò loci scivit grassari Dominus, & tamen non prohibuit, tunc tenetur

retur ad emendationem damni, Rosenth. c. §. conclus. 22. num.
2. Myns. cent. 5. obs. 70. num. 1. Gayl. lib. 2. obs. 64. Quid

ergò si capitur ab hostibus? & tunc propriâ se debet liberare pecuniâ, l. inter causas, §. non omnia, ff. mandat. l. item queritur 3. §. si quis servum, ff. locat. si tamen aliter Dominus subditum captivitate liberare vel res ablatas recuperare queat, aequitas suadet, Dominum, cujus gratia hujusmodi calamitatem est perpeffus, id omninò facere debere, arg. c. 1.

§. item si delator, quæ fuit prima causa, c. 1.

§. Dominus, de form. fidelit.

V.

*Utrum subditi etiam extra ditionem domini
debeant prestare operam domino?*

Contingit interdum, ut Dominus è territorio vel ditione cogatur abire, & quidem ad vindicandam fortè injuriam, vel devitandam devastationem, vel ditiones exteras recuperandas, vel interdum peculiari quodam cæstro percitus ad inhiandas alias sedes, ergò jam controvertitur, an subditorum debita alias opera etiam sese extendat ad ditionem remotiorem? de prioribus quidem facilè concedi potest necessitatibus, arg. c. 1. in princ. vers. & si scivero de nov. form. fidelit. dum ibi textus generaliter nulla distinctione loci facta velit Dominum juvari debere.

Includimus tamen hîc iterum peculiare pactum, & tenorem investituræ, arg. c. 1. vers. propter tenorem investituræ, & ibi Dd. de duobus fratribus à Capitan. c. 1. §. pen. & fin. quid sit investit. l. semper in stipulationibus 35. ff. de R. J. deinde consuetudinem loci peculiarem, arg. l. excepto 18. & ibi gl. C. locati, l. domini prædiorum 5. & ibi Bart. C. de agricol. censit. l. si prius 17. §. 1. & ibi Bart. ff. de aqua pluv. arc. Utroque tamen horum deficiente, indistinctè extra territorium belligeranti Domino servitia præstabit, sive sit locus propinquus, sive remotus, modò Dominus suscipiat bellum vel pro

vindicanda injuria sibi aut aliquibus ex vassallis aut subditis suis illata, veletiam pro defendendo aliquo castro aut civitate recuperanda, arg. c. 1. in prin. de nov. form. fidelit. nam ibi agitur de jure Domini firmiter & efficaciter conservando & retinendo. Duos tamen hic casus excipe. 1. Si dominus, ut supra, de novo alias acquirat civitates & sedes, arg. l. sed & hæ personæ 35. §. 2. ff. de procurat. l. quod nisi 20. ff. de oper. libert. 2. Si etiam sit bellum in ipsa ditione, in qua habitant subditi, cum ordinata charitas à seipso incipiat, l. præses 6. C. de servit. & aq. c. si non licet 23. q. 5. nisi vel Dominus ad revocandum hostem ex ista ditione ducat exercitum in hostis terram, ibique sedem belli constituat, prout Scipionem Africanum adversus Hannibalem fecisse legimus, vel nisi Dominus tot domi relinquat, quot ad defendendum sufficiunt.

VL

*Si quis sit communis subditus duorum
Dominorum, & hi invicem
bella gerant, utri
serviat?*

Videbatur certè receptius esse, ut nulli præstaret servitia, per arg. l. quoties 34. in prin. ff. de usufr. l. & hujusmodi. §. fin. ff. de legat. 1. l. hæ operæ, §. si patroni, ff. de oper. libert. In promptu quoque est ratio, quoniam uni non minus quàm alteri est devinctus. Imò si ratio hæc applicatur, contrarium elicitur, nam: Quacunque ratione Domino quis est devinctus, ea etiam servit. Jam verò non ita est devinctus, ut utrumque deserat in casu necessitatis. Ergò ut utrique serviat, nam ipsa devinctio sive obligatio non importat desertionem, sed potius opem. Hoc verò impossibile, si loquimur de duobus Dominis unius subditi belligerantibus invicem. Sed

&

& hæc obligatio non solùm includit auxiliarem operam, sed etiam non resistantiam, ideoque subditus non solùm ita est devinctus, ut serviat, sed etiam ut non resistat, id quod observare debet in discordia exorta inter utrosque Dominos. Nos ita juveniliter & exercitii gratia procedimus. Si unus Dominus injustè opprimitur ab altero, tunc si ignorat subditus, nulli serviat, quia innocentem subditum reddit amor erga utrumque; arg. c. quid culpatur 23. q. 1. in f. aut novit alterum injustè opprimi, & tunc necessariò optulabitur injustè oppresso, quia aliàs non purè tenebatur Domino irrationabiliter agenti, d. c. hîc finitur lex. Et cur non tenebitur? an non ab omni superioritate jus honestatis intelligitur exceptum, Bald. in l. quod ex liberta, C. de oper. libert. Imò si non licet præstare auxilium adversus Imperatorem, c. & ibi gl. de nov. form. fidel. cum mundi Dominus appelletur, l. de precario, ff. ad l. Rhod. de jactu, cujus sunt omnia, l. benè à Zenone, C. de quadr. præscr. l. 1. §. si quis à Principe, & §. meritò, ff. ne quid in loco publ. in quem populus omne suum imperium & potestatem transtulit, §. sed & quod Principi. Inst. de jur. nat. gent. & civ. l. 1. §. cum, C. de vet. jur. enucl. l. 2. §. cum igitur, ff. de orig. Jur. Et tamen si constat Dominum immerentem injustè opprimi & oppugnari ab Imperatore irato iniquè gravante, citra quæ causam scæviente, potest impunè subditus Domino etiam adversus Imperatorem subvenire. per d. c. Domino Gverram, hîc finitur, §. sed & hoc tempore, Inst. de his, qui sui vel alieni juris sunt, Afflic. decis. 265 num. 77. Andr. Kohl. de servit. feud. p. 3. num. 35. cur non etiam adversus alterum Dominum irrationabiliter in alterum scævientem, nam ubi vel honestatis vel pietatis cessat ratio, ibi cessat & vinculum, ni esse deberet vinculum iniquitatis.

An fœmina Ducis officio in bello fungi debeat?

Fœminas ab omnibus officiis civilibus. remouet Ulp. in l. 2. ff. de R. J. ita ut inter alia officia civilia nec magistratum gerere possint, propter in promptu etiam positas rationes. 1. Quia natura dedit viris imperium, & cum imperio prudentiam, animi magnitudinem, robur corporis, patientiam laboris, constantiam in adversis, contrarium verò fœminis. 2. Iustitia postulat, ut minor majori seruiat, unde etiam ab Aristotele vir vocatur *ἡγεμονικὸς τῶν* 3. 1. Polit. 8. 3. Deus pœnas indicens populo, fœminarum imperium annunciat, Jer. 3. v. 5. & 12. 4. Fœmina quæ imperat, aut viro nubet, aut abstinebit à matrimonio: si hoc posterius, contentui habebitur à subditis, nec ejus imperium viri facillè tolerabunt diutius, & facillè aliquid labis pudicitiae suæ asperget: si prius, aut imperium sibi retinebit, aut transferet in maritum, illud turpissimum & omninò naturæ contrarium, &c. Verùm enim verò quod ita non simpliciter à magistratu arceantur, in causa est, si aliter Resp. seruari non potest, salus enim populi suprema lex esto. Si igitur bella declinari, vastationes caveri, & aliena prohiberi mala aliter non possunt, & unica restat fœmina, habeat sibi imperium, si modò consuetudo etiam illud admittat, & non aliud quippiam imminet. Licet a. maximè hîc includamus virtutem & prudentiam, tanquam requisita maximè necessaria, ut in Debora, Judic. 4. Saba, 3. Reg. 10. Artemisia, Herodot. Cornelia, Quintilian. lib. 1. c. 1. Candace in Meropæ Insula, Plin. lib. 6. c. 29. & aliis, tamen principaliter hîc virtutem respiciendam minus putamus, sed casum necessitatis, nã nec viros sola virtus *ἡγεμονικὸς* fecit sed natura. Quid a. jam ad ducatum bellicum? certè fœminas in militiam vocari, & munera militaria obire negat Bald. in l. fin. n. 1. & 7. C. de suis & legit. Jacobin. de S. Georg. in tract. de feud. in verb. Marchio, numer. 4. Roland. à Vall. consil. 41. n. 11. vol. 4. Benè ad Andromachen Hector; Il. 2. Domum abiens tua quæ sunt curato, telam & colum ancillas jube opus facere suum, bellum a. viris curæ erit. Ovid. lib. 12. Met. *columæ*

*I cape cum calathis, & flamina pollice torques
Bella relinque viris.* Hinc

Hinc Varro libr. 4. de ling. latin. Martem dictum putat. *ἄνδρ' τὸ ἀπὸν* h. e. à mare, quasi bella viris peculiariter conveniunt, non foeminis, idque sequuntur Tiraq. in l. 1. conub. gl. 1. part. 1. n. 62. & Borch. de feud. c. 1. n. 19. Nos assumentes, hæc dicimus ex quarundam hypothesi dicentium, si adsunt fortes viri & strenui præferendi necessariò, & sic inferimus: Quandocunque adsunt fortes & strenui viri, ibi nunquam debent Ducatus munus gerere foemina, jam v. semper adsunt tales viri, quis n. in tanta virorum bellicorum copia non unum reperiat fortem & strenuum? E. foemina nunquam debet gerere munus Ducatus exercitus. Novimus quidem, quod is tutissimè imperio & bello præficiatur, in quo est scientia militaris, virtus, auctoritas, felicitas. Cur a. quando hæc adsunt, vel adfessent in foeminis viros præferunt, nisi aliquid aliud subsit, & certè auctoritatem non facilè illis tribuimus talem, quæ sufficiat ad exercitum, quod Semirani sciens e mentita est sexum. Et verum est præceptum, cui res respondet in natura. ni sit res per accidens. Imò nec ipsa Debora Ducis officio fungi voluit, sed illud detulit Barak, sicut videre est Jud. 4. Concedemus tamen illis, quando omnes viri erunt effoeminati, aut foemina instar Amazonidum merè belligerabunt, quæ & ipsæ sexum aliquomodo e mentita per papillarum adusionem.

VIII.

An fides hosti data servanda?

Veteres ut promissi servandi religionem eò sanctiorem haberent in paciscendis foederibus, morem hunc observarunt, ut taurum vel porcum dividerent, & per taurum divisum transirent, una parte in unum, altera in alterum latus collocata, talia sibi imprecati: nisi foedus servavero, ipse sic dividat: teste Cyrill. contr. Julian: quem morem etiam tenuerunt Romani: teste Briss. de for. lib. 4. p. 389. seq. Sig. de ant. j. lib. 1. c. 1. Quid v. in hostib. etiam fidei? nos sic: Inter quoscunque juris gentium est communio, inter illos etiam conventionum & obligationum vinculum, l. conventionum, ff. de pactis. Atqui inter hostes est juris gentium communio, l. ult. ff. de legat. Ergo est obligatio, qua de causa violatis hostium legatis, jus gentium violari

violari dicitur, Liv. lib. 15. c. 38. Insigne est exemplum Josuæ 11. ubi ipsi Gibeonitæ non ejiciuntur à Josua & Praefectis ob obligationem quam dederant illis etiam circumventionem callidam utentibus Gibeonitis. Et quanquam stratagemata bellique furta absque perfidia licita sunt, juxta illud: Dolus an virtus quis in hoste requirat, ut & exploratores, Lips. 5. Politic. 18. Danæus 7. Polit. 6. Machiavell. 3. disput. 40. Kirchner. disp. ult. th. 4. lit. c. Jun. quæst. 75. Gentil. 2. c. 3. tamen illud respicit ad eas insidias, quibus ante fidem datam adversus hostes uti, non minus quam aperta vi permissum est. Sed quid Clerici agunt nostri? absolvunt à juramento, sicut nece sua expertus Henricus III. Rex Galliarum. Proh Deum immortalem! si norunt juramentum esse invalidum, cur ea, quæ abominabilia sunt, scienter agunt, scilicet invocant nomen Dei ad eum finem, quod obligationem verbis simulatam servare nolint. Nec hic attendendum cui, sed per quem dederimus fidem, dicit Pontificius Molanus c. 30. Quid v. an pactum turpitudinis valiturum? certum est, hoc axiomæ intelligi, esse de talibus promissis, quæ in se habent talem turpitudinem, quæ sit malitia aut malum culpæ. Itaque non omnne turpe promissum est rescindendum, sed tantum ejusmodi, quod in se continet malitiam culpæ. Concludimus ita cum Bod. lib. 5. de Rep. c. 6. Si fidem hæretico vel hosti dare fas est, datam servare jus erit: si fidem frangere fas est, dare nefas erit.

IX.

An pedites an v. equites preferantur in bello?

Dum contra Arist. lib. 4. Polit. c. 13. equites priores fuisse peditibus statuere existimant Politici quidam, afferentes exemplum ab Israelitis, qui peditatui primò fuere magis addicti, non statuunt contrarium sicut putabant, nam d. l. Arist. sermo erat de regno Græcorum in specie, non de regno quovis in genere, ideoque licet poneremus, peditatum fuisse priorem, tamen non debebat afferri ratio ab Israelitis ad Græcos, patet a. Arist. ratio, quia in principio regni Græcorum non adeò erat bene composita Resp. inutilis a. pedestris armatura sine ordine, idem Philos. 4. Pol. c. 13. De hoc v. ex professo non disputabimus, sed de præstantia saltem majori alterutrius in universo bello?

bello? nos cum sanioribus pedites praefereamus ducti his. I. Quicumque in praecipuis belli requisitis plus conducunt, illi etiam praeferuntur merito. Pedites v. in praecipuis requisitis plus conducunt. E. praeferendi. Majorem extra controversiam ponimus, Minorem probamus. 1. ab ordine, quia pedes ordinem praestitutum servare potest melius, & paululum perturbatum citius restituere. Ordo v. quam praecipuum sit requisitum in bello, iis dijudicandum relinquimus, qui in ordine militarunt perturbato. 2. ab oppugnationibus: quis citius perveniet ad Urbium raptarum oppugnationes? II. Quia plus indigent equites pedibus, quam hi illis, & quidem ad victoriam deportandam, quae est felicitas in bello. III. Conjicitur in turbam reliquarum rationum a quibusdam & illa, quia major numerus pedum impensa faciliore nutritur, sed si nuda haec & sola staret, nescio, an aliquid obtineret? IV. Afferitur & illa, quia plus impeditum in equite. Nam ut inter homines, ita & inter equos magna est diversitas; generosi alii, alii inertes, quod si jam, ut saepe fit, audax equus ignavum sessorem nactus, alterius vitio corrumpitur. E contrario pedes nullius virtuti praeterquam suae fident, expeditius hostem ferit, sese defendit certius, firmiter stat in acie, neque quicquam respicit praeter hostem & ducem. Videtur hanc comprobare sententiam Xenophon. lib. 3. de expeditione Cyri, ubi ad milites: Quod si quis vestrum inquit, minus fidenti est animo, propterea, quod equitibus destituti sumus, quorum copiam hostis habet, cogitetis velim, equites ccc. nihil plus esse, quam homines ccc. Nam ab equi vel morsu vel calcitatione nemo facile in praelio perit: Viri sunt, per quos in pugnis omnia geruntur: Atque nos quidem multo quam equites tutiore vehiculo utimur; Nam illi ab equis pendent, neque nos tantum metunt, sed illud etiam, ne ab equis excutiantur, nos terra firmiter innixi vehementius feriemus & certius; Una tantum re nobis praestant equites, securus quam nos fugam arripiunt. Interim tamen & equitibus pro ratione loci & temp. judicari arbitramur.

X.

Num literati praecedant milites?

Qui pro militibus pugnant, haec praecipue afferunt inter

C

cate-

cetera. I. ab ordine argumentantur, quia in omnib. ferè locis jur. civ. ubi fit mentio armorum & legum, semper præferuntur arma, non solum in ll. Imp. ut in l. i. in pr. C. de Just. Cod. comp. & l. i. C. de vet. J. E. I. tanta. C. eod. proc. I. in pr. verum etiam in ll. C. I. ab his oneribus. 10. §. Angariorum. ff. de voc. & exe. mun. imò etiam 2. Sam. 8. ver. 16. Joab antefertur Josaphat Cancellario, notat a. E. verh. in top. loc. I. ab ord. n. 13. quod ex ordine arguatur prærogativa. II. ab antiquitate; fuit imperium armis introducum statim post diluvium à Nimrodo, Gen. 10. II. I. à periculis & laborib. quos milites faciunt IV. inter Deos olim ob honorè referrebatur milites, vid. Ant. Bonfin. lib. 2. de pudic. conj. V. Quia mundus magis admiratur potentiam & gloriam bellicam. VI. Cic. in Or. pro Muræ, ita. Rei militaris virtus cæteris præstat omnibus, hæc nomen pop. Romano, hæc huic urbi æternam peperit gloriam, hæc orbem terrarum parere huic imperio coëgit, imò res omnes, omnia hæc nostra præclara studia, & hæc forensis laus & industria latent in tutela ac præsidio bellicæ virtutis. Verum & nostra pro literatis afferimus. I. quia literæ plus perficiunt hominem, & stabilia magis afferunt bõa, quàm militia, quæ regna lapsura. II. Eccl. 9. v. 18. Sapientia melior armis. III. imò literæ antiquiores, si aliàs valeret illud arg. quod tamen non simpl. procedit, ni peccatum præstantius ipsa promissione de semine, Gen. 3. v. 15. & ipsa passione Christi statueres. Testatur aliàs Polyd. Virg. l. i. c. 6. de rerum invent. quod statim tẽpore Adami cœperint literæ, IV. literæ legales armis imperant. Nov. de prat. Lyc. 25. c. 5. in f. Quod a. imperat est præstantius eo. cui imperat, Ar. 1. Pol. c. 1. V. quia literæ hominem Deo magis reddunt similem. Plutarehus aliàs de Numa dicit in Numa, quod mutaverit ordinem mensum. & Januario primò dederit locum. Martio tertium, ob eam rationem, quia Janus civilis societatis studiosus fuisse perhibetur, qui vitæ rationem de belluina & fera humanam redegerit. Et hæc sunt præcipua ab utraq; parte. Distinguunt alii inter actum promiscuum & militare, quod in hoc milites. in illo literati anteferendi Uterum si de præstantia loquuntur majori, negamus, nam licet magis sit necessarius miles tempore militari tamen manet præstantia literati, quæ in majorib. consistit, non omne a. necessarium est etiam magis præstans. Facit miles, quando Remp. defendit,

fendit, ut Resp. subsistat, literatus ut melius subsistat, de hoc ait Cic. 1. off. Solonem plus suo consilio, quo Areopagitas constituit, adjuvisse Remp. quam Themistoclem, in signi illa ad Salaminam victoria. Quod v. allata superius pro militib. attinet arg. ad 1. resp. quod ab ordine literæ, licet interdum, tamè non semper ad prærogativam benè colligatur, sic ordine literæ sæpè Imp. præfertur Deo, ut l. 1. in pr. ibi: nobis à cælesti, l. 2. in pr. tanta circa nos divina &c. constit. dedit nobis Deus, C. de vet. jur. enuc. & alibi, & male concluditur ab ord. quando aliud in jure reperitur dispositum, quod hinc factum, Ideò a. Justinian. arma literis præposuit, ut notum faceret, se prius arma, quàm ll. tractasse, d. l. 2. C. de vet. jur. enuc. de Joabò idem concluditur, cum & filii Davidis Sacerdotes ibi postponantur, nec detrahatur illis prærogativa. Ad 2. resp. in rat. 3. post. sent. In 3. nihil concluditur à periculis, aliàs nautæ, servi in pistrinum missi, omnibus anteirent, imò sæpè, ut loquitur Frider. in Auth. habita. C. ne fil. pro patr. literati amore scientiæ fiunt exules, facti de divitibus pauperes, semetipsos exinaniunt, vitam suam multis periculis exponunt, & à vilissimis sæpè hominibus, quod graviter ferendum, corporales injurias sine causa perferunt, Ad 4. imò prudentes & literati meliori ratione immortales & Deo magis similes. Ad 5. vanum est, popularis auræ esse vile mancipium. In 6. Cicero agit ut patronus & orator, qui interdum magis attendunt ad verisimilia, quàm ad vera. Oratoribus enim & Poëtis fuit æqua potentas. Nos concludimus.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.

Ad Nobiliss. Dn. Respondentem, ut Amicum,
ut Fratrem meum,

de bellicis questionibus eruditè disputantem.

Pugnat maturè qui pòst vult miles haberi. (pugnas
Idem Animus Tibi nunc, qui Linguae Docte re-
Mitzschfahli gladio, ferrum stricture deinceps.
Bella moves lepido Musis examine, Martis,
Sic credo, egregios mox quæsiturus honores.
Urge propositum, quem jam præludia belli
Verba juvant, Te facta olim mavortia clarent.

Cuno Othmar von Bodenhausen.

ALIUD.

Laudandus ille, quem typis
Facto sequace publicis
Commendat eruditio
Talu Tibi jam, Mitzschfahl
Fortuna quod bona obtigit,
Quo debeo Te prædico
Magnum pusillus nomine.
Laudi esto Disputatio hæc.

Bodo von Bodenhausen.

Eidem Nobilissimo Dn. Respondenti,
Fautorimeo.

Ipsa quidem per se, velut ardens stella, refulget
Nobilitas, socia sed magis arte sibi.
Nobilitatis opes nactus MITZSCHFAHL IUI Sortû;
Afficit has animi dexteritate sui.
Conspicuum ô Homini spectamen Nobili, honorem
Si Generis clariis auget honore bonis!

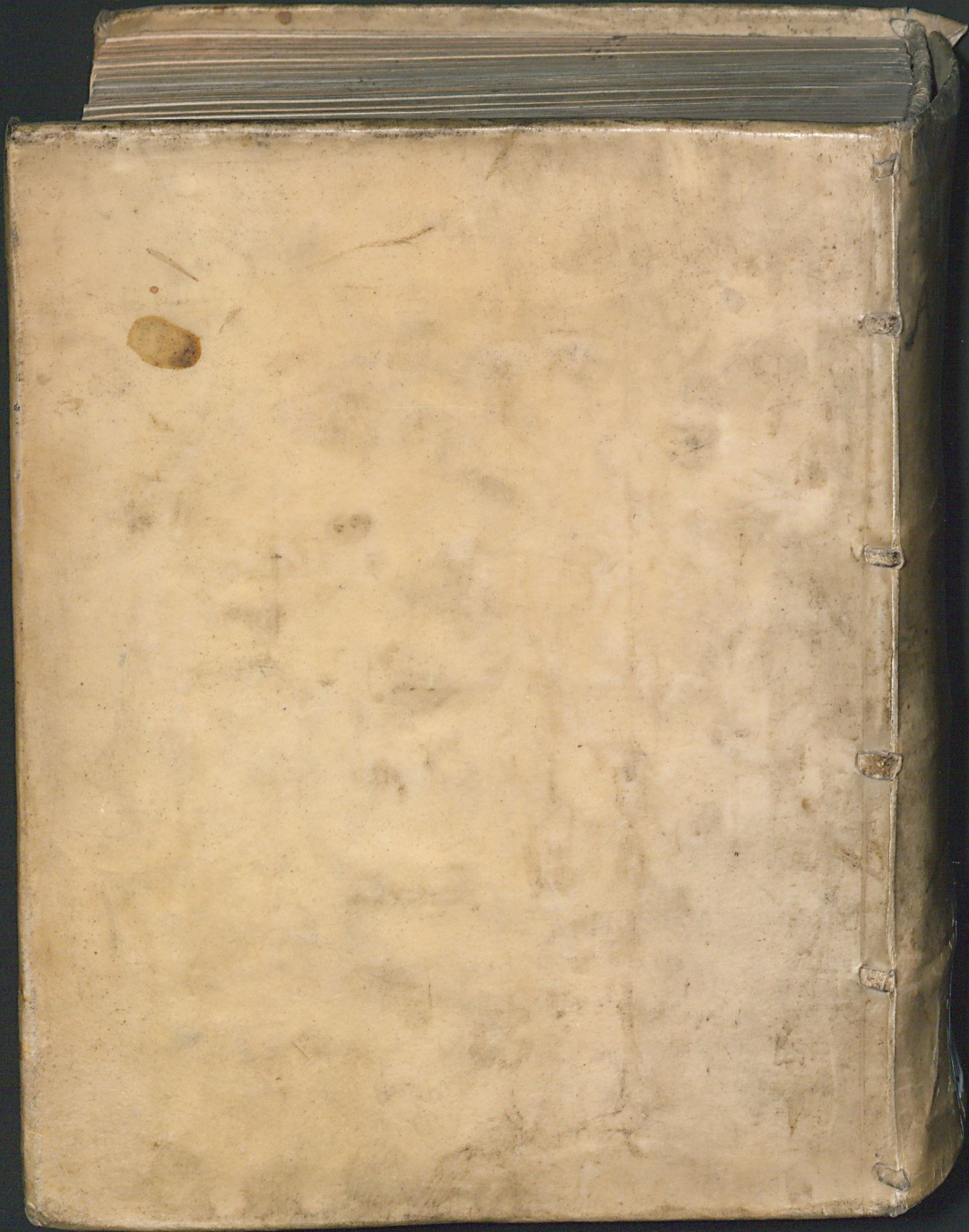
Cyriacus Heydelbergi, Nobil.
a Bodenhausen p. r. Præceptor.

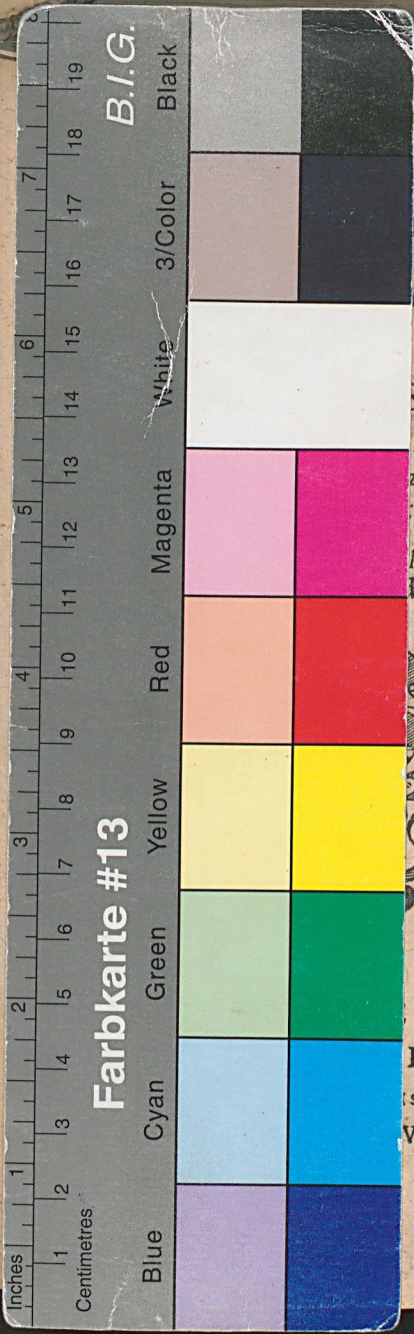
AB: 154464

(X2618616)

R

V317

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

18
ONUM
LICARUM
A,
PIRANTE,
s Superiori-
salana,
ZERI ISLEBIENSIS,
tionis
ponit
Nob. Hetrusc.

ERIANIS
STI
V.

